

TINES KLINIK

v/ Tine Tetzschner

speciallæge i gynækologi og obstetrik, Phd.

Axeltorv 8, 5. sal., 1609 København V - tlf. 33

33 95 15 - www.tinesklinik.dk

Hormonspiral eller kobberspiral

Patientvejledning

Vi har nedenfor beskrevet de to slags spiraler, hormonspiral og kobberspiral, og hvor de adskiller sig fra hinanden.

De virker i princippet ens i forhold til anvendelse som prævention. Hormonspiralen giver imidlertid en række andre fordele og det er vor erfaring, at denne type giver færrest ulemper og bivirkninger.

På den baggrund anbefaler vi normalt hormonspiralen fremfor kobberspiralen, også selvom formålet alene er prævention.

HORMONSPIRAL VERSUS KOBBERSPIRAL			
	Hormonspiral (Mirena)	Hormonspiral (Jaydess)	Kobberspiral
Effektivitet	<p>Hormonspiralen beskytter mod graviditet på samme niveau som sterilisation. Du er beskyttet mod uønsket graviditet straks efter opsætning af hormonspiralen.</p> <p>Risikoen for at blive gravid er kun 1 ud af 1000 kvinder pr år.</p> <p>En Mirena beskytter mod graviditet i 5 år.</p> <p>Ca 3,4% udstødes det første år.</p> <p>Blødning mindskes.</p>	<p>Hormonspiralen beskytter mod graviditet på samme niveau som sterilisation. Du er beskyttet mod uønsket graviditet straks efter opsætning af hormonspiralen.</p> <p>Risikoen for at blive gravid er 1,1 ud af 1000 kvinder pr år.</p> <p>Jaydess beskytter mod graviditet i 3 år.</p>	<p>Kobberspiralen er en sikker præventionsform.</p> <p>Typisk optræder 10-20 graviditeter ud af 1000 kvinder pr år.</p> <p>En kobberspiral holder i 5-8 år. Dog øges risikoen for infektioner i æggeledere og æggestokke efter 5 år.</p> <p>Ca. 5-10 % udstødes det første år, udstødningen er ofte ledsaget af smerter og blødning. Ca. 10-15 % fjernes pga. bivirkninger – overvejende øget blødning og smerter.</p>

HORMONSPIRAL VERSUS KOBBERSPIRAL			
Fordele og ulemper	<p>Effektiv</p> <p>Skal ikke huskes</p> <p>Dyrere end kobber, men giver besparelse pga mindre og kortere blødning.</p> <p>Kan anvendes under amning. På trods af hormonpåvirkningen reduceres mælkeproduktionen ikke.</p> <p>Menstruationssmerter mindskes</p> <p>Blødningsmængde mindskes eller ophører helt (20%). Men ofte pletblødninger de første 3 måneder.</p> <p>Blødningsperiode afkortes.</p> <p>Forbigående hormonforstyrrelser eller ændringer som brystspænding, humørsvingning og kortvarig acne.</p> <p>Udvikling af cyster 22%</p>	<p>Effektiv</p> <p>Skal ikke huskes</p> <p>Dyrere end kobber, men giver besparelse pga mindre og kortere blødning.</p> <p>Kan anvendes under amning. På trods af hormonpåvirkningen reduceres mælkeproduktionen ikke.</p> <p>Menstruationssmerter mindskes</p> <p>Blødningsmængde mindskes eller ophører helt (3 mdr - 3%, 1 år - 6%, 3 år 12%). Men ofte pletblødninger de første 3 måneder.</p> <p>Blødningsperiode afkortes.</p> <p>Forbigående hormonforstyrrelser eller ændringer som brystspænding, humørsvingning og kortvarig acne.</p> <p>Udvikling af cyster er 6% end ved Mirena</p>	<p>Effektiv</p> <p>Skal ikke huskes</p> <p>Billigere end hormonspiral, men har ingen systemisk virkninger.</p> <p>Kan anvendes under amning og har ingen effekt på amningen.</p> <p>Menstruationssmerter øges med 10-15% og spiralen fjernes ofte pga smerterne.</p> <p>Blødningsmængden øges med op til 50%.</p> <p>Blødningsperiode forlænges med 1-2 dage.</p> <p>Forbigående hormonforstyrrelser eller ændringer som brystspænding, humørsvingning og kortvarig acne.</p> <p>Udvikling af cyster 22%</p>
Risici	<p>Risiko for underlivsbetændelse 0,8%¹⁾</p> <p>Risiko for hul på livmoderen ved anlæggelsen 0,4%</p> <p>Risiko for graviditet udenfor livmoderen 0,02%</p>	<p>Risiko for underlivsbetændelse 0,8%¹⁾</p> <p>Risiko for hul på livmoderen ved anlæggelsen 0,4%</p> <p>Risiko for graviditet udenfor livmoderen 0,1%</p>	<p>Risiko for underlivsbetændelse 0,8%¹⁾</p> <p>Risiko for hul på livmoderen ved anlæggelsen 0,4%</p> <p>Risiko for graviditet udenfor livmoderen 0,1%</p>
Anbefalinger			
Menstruationssmerter	God	God	Bør ikke anvendes - forværre disse
Kraftig blødning	God. Hver 5. kvinde har slet ingen blødning.	God.	Bør ikke anvendes - forværre disse
Endometriose	God. Mindsker dette.	God. Mindsker dette.	Bør ikke anvendes
Tendens til blodmangel	God	God	Bør ikke anvendes
Nikkelallergi	Kan anvendes	Kan anvendes	Kan ikke anvendes
Blodfortyndende behandling	Kan anvendes	Kan anvendes	Kan ikke anvendes

HORMONSPIRAL VERSUS KOBBERSPIRAL

- 1) Den øgede risiko for underlivsbetændelse er relateret til opsætning og optræder kun den første måned efter opsætningen.
- 2) Ved graviditet opstået med velplaceret spiral er risikoen for graviditet uden for livmoderen 50%. Spiralen bør fjernes hvis spiralsnoeren er tilgængelig. Ved graviditet med velplaceret spiral er risikoen for spontan abort 40-50%, risiko for abort med infektion forøget og risiko for fødsel før 37 uge øget 4 gange. Fjernelse af spiralen fremkalder typisk abort hos ca. 20 %. Der er ikke påvist skadelige påvirkninger af fosteret ved at lade spiralen sidde.
Risiko for graviditet uden for livmoderen under anvendelse af prævention 1,8-2,5% (Mirena og Jaydess)

Hormonspiral

Hormonspiralen kan anvendes af mange kvinder, herunder:

- Unge kvinder der ikke har født.
- Kvinden der lige har født. Kan anvendes til amme og har ingen indflydelse på amningen eller på barnets trivsel. Oplægges dog tidligst 8 uger efter fødslen.
- Kvinder med forhøjet blodtryk
- Kvinder der bekymre sig om blodpropper
- Kvinder der tidligere har haft blodpropper
- Kvinder som er uegnede til præparater med østrogen.
- Kvinder omkring overgangsalderen.
- Kvinder med BMI > 30 og ved endometriose

Ved kraftig blødning kan spiralen anvendes som behandling.

GRAVIDITETSBEKYTTENDE VIRKNING

Sædcellernes bevægelighed i livmoder og æggeledere hæmmes.

Væksten af slimhinden i livmoderhulen hæmmes således at den bliver tynd og ufrugtbar. Hermed hæmmes det befrugtede æg, der ikke kan sætte sig fast i slimhinden.

Hos enkelte hæmmes ægløsningen, især i de første måneder.

Der er samtidigt en svag reaktion i livmoderhulens miljø på spiralen (fremmedlegeme), der hindrer befrugtede æg i at overleve.

Hormonspiralen beskytter mod graviditet i og udenfor livmoderen. Virkningen sker både i livmoderhalsen og i hulen.

Spiralen gør slimen i livmoderhalsen tykkere og gør det vanskeligere for sædcellerne at trænge igennem samt hæmmer sædcellernes bevægelighed i livmoder og æggeledere, hvorved befrugtning vanskeliggøres.

Når hormonspiralen er fjernet, normaliseres ovennævnte forhold hurtigt og spiralen medfører ingen forsinkelse i forhold til at blive gravid.

Anden virkning

Mirena afgiver dagligt en lille mængde (20 mikrogram) levonorgestrel, som er et gestagen. Hormonet optages i blodbanen i beskendne mængder, som ikke påvirker normal hormoncyklus.

Der kan være tendens til lidt brystspænding de første måneder, som dog normalt forsvinder.

Hormonspiralen giver ikke anledning til øget vægt eller højere blodtryk. Enkelte kan have lidt hovedpine, acne eller kvalme. Dette svinder oftest.

Spiralen påvirker ikke cholesteol eller fedtsyre koncentrationer i blodet.
Mirena skal skiftes hver 5 år og Jaydess skal skiftes hver 3. år.

Fordele:

Mindsker menstruationssmerter og blødningsmængde samt afkorter blødningsperioden. Ca 20% ophører med at have menstruationer inden for det første år (Mirena).

Samtidig yder spiralen en vis beskyttelse mod underlivsbetændelse. Har også en god virkning ved endometriose eller tendens til bldomangel.

Ulemper:

Man kan opleve pletblødninger i 3-6 måneder efter opsættelsen. Endvidere forekommer forbigående hormonelle ændringer som giver brystspændinger, humørsvingninger og i nogen tilfælde acne.

KOBBERSPIRAL

Kobberspiralen er en sikker og billig måde at beskytte sig mod graviditet.

Bortset fra meget hyppigt forekommende bivirkninger, som øget blødningsmængde og øget menstruationssmerter, er der få bivirkninger.

GRAVIDITETSBESKYTTENDE VIRKNING

Spiralen virker først og fremmest ved at forhindre befrugtning af ægget. Når kobber-ioner frigøres fra spiralen, hæmmes de enzymer, der er nødvendige for sædcellernes befrugtning af ægget - ligesom kobber-ionerne hømmer det befrugtede ægs udvikling.

I livmoderhulen bevirker kobber-ionerne en kronisk irritationstilstand, som vanskeliggør at ægget kan sætte sig fast i livmoderhulen.

I livmoderens slimhinde fremkalder kobberspiralen (som fremmedlegeme) en reaktion, der medfører at sædcellernes bevægelighed nedsættes og nedbrydes i slimhinden, så meget få sædceller når frem til æggelederne.

Kobberspiralen påvirker ikke ægløsning. Kobber-ionerne virker lokalt og man kan ikke måle ændringer af kobber i blodbanen.

Ved fjernelse af spiralen normaliseres ovenstående hurtigt og medfører ingen forsinkelse for opnåelse af graviditet.

OPLÆGNING AF SPIRAL

Inden oplægningen, kan du ca. 1 time før med fordel tage mellem 400mg-600mg Ipren.

Har ud ikke født, kan du evt. også forbehandles med to tabletter Cytotec (0,4 mg). Disse virker udvidende på livmoderhalsen. Præparatet tages et par timer før oplægningen.

Der foretages en gynækologisk undersøgelse før oplægningen. Her undersøges livmoderen lejrning og eventuel ømhed (som kan tyde på underlivsbetændelse). Livmoderen slimhinde og æggestokke vurderes ved en ultralydsscanning.

Der anlægges lokalbedøvelse i livmoderhalsen med en lille nål.

Spiralen oplægges ved at placere et selvholdende spekel i skeden. Spiralen er ca. 3 cm lang og ligger godt beskyttet i livmoderhulen.

Når spiralen er på plads i livmoderhulen, afklippes de kunststof tråde, som hænger ned i skeden, således at de har en længde på ca. 3 cm. Herefter kontrolleres spiralens placering med ultralyd.

Efter oplægning kan der i dagene efter være menstruationslignende smerter og du kan med fordel tage Ipren 400 mg 3 gange dagligt i de første dage.

Har du anvendt p-piller op til skift af spiral, anbefaler vi at du fortsætter med p-piller i resten af cyklus inden oplægning.

Anvender du ikke p-piller, anbefales det at hormonspiralen oplægges inden for de første 7 dage efter 1. menstruationsdag for at sikre mod en eventuelt tidligt graviditet, som ikke kan opdages. Kobberspiralen kan oplægges når som helst i cyklus.

Skal du have skiftet spiralen, kan det ske på et hvilket som helst tidspunkt i menstruationscyklus.

SYMPTOMER PÅ GRAVIDITET UDEFOR LIVMODER

Nedenfor er listet nogle af de symptomer, som normalt opstår ved graviditet udenfor livmoderen:

- Abdominalsmerter (97-99%),
- Menostasi (74%)
- Vaginalblødning (51-74%)

Alle 3 symptomer opstår kun hos 44%

Som regel opstår symptomerne opstår når graviditeten er rumperet (gået hul på) og der er blødning ud i bughulen.

Uden ruptur er der ofte ingen symptomer

KAN JEG SELV TJEKKE AT SPIRALEN ER PÅ PLADS?

Du kan med en finger mærke de to tråde der er fastgjort til spiralen go som hænger et stykke ned i skeden fra livmodermunden.

Kan du ikke mærke trådene og kan din læge ikke se trådene, kan gynækologen se spiralen på en ultralydsscanning.

DU BØR KONTAKTE LÆGE

Ved mistanke om at spiralen er udstødt eller ikke sidder korrekt.

Ved mistanke om graviditet. Tag altid en graviditetstest.

Ved feber, smerter og ændret udflåd.

Ved pludselig ændring i blødningsmønster.

Vedvarende bivirkninger.

Alle tre spiral typer kan købes i klinikken. Pris oplyses ved tidsbestilling.